

Antoine Bodar

Derde Zondag van de Veertigdagentijd (C)

Sint Jan 's-Hertogenbosch 11 III 2007

Catherina-kathedraal Utrecht 11 III 2007

VRUCHELOZE VIJGEBOOM

In een wijngaard staat een vijgeboom. De eigenaar komt langs en stelt voor het derde achtereenvolgende jaar vast dat de vijgeboom geen vrucht brengt. Daarom draagt hij de gardenier op de boom om te hakken; want vruchteloos dient hij nergens toe en put alleen de grond uit. Maar de tuinman is het niet met de tuinbezitter eens. Hij immers werkt in de tuin waarvan hij de gewassen kent en verzorgt. Hij stelt voor de vijgeboom niet om te hakken maar extra te verzorgen door om de boom de grond om te spitten en daarop mest te brengen. Zo zou de boom volgend jaar vijgen kunnen dragen. Zo niet, dan kan hij altijd nog worden omgehakt. (Cf. Lc 13,6-9)

Wat leert Jesus ons met deze gelijkenis?

Enerzijds is daar de ontevreden eigenaar wiens geduld ten einde is en tegenover hem de arbeidzame tuinman wiens aanhouding wint. Want hoewel de parabel een open einde heeft, kan niet de gevolgtrekking zijn dat de baas toch terstond de knecht opdracht tot omhakken zou geven. Anderzijds is daar de vijgeboom in de wijngaard. Beide komen herhaaldelijk in de Bijbel voor, staan in het Oude Testament veelal voor geborgenheid bij bloei of tegenspoed bij verdorring en dienen in het Nieuwe Testament ter vergelijking en worden dus overdrachtelijk aangewend, zoals in deze gelijkenis van de vijgeboom in de wijngaard.

Zo gewoon als appels en kersen hier, zo gewoon zijn druiven en vijgen daar. Maar wanneer de psalmist (cf. 105,33) bericht dat wingerd en vijgeboom zijn getroffen, bedoelt hij dat huis en haard onheil overkomt. Onbekommerd onder wijnstok en vijgeboom zitten beduidt in huiselijke rust en vrede zijn (cf. 1 K 5,5). Wanneer de bruidegom in het Hooglied (cf. 2,13) de bruid toeroept dat de vijgeboom zijn eerste vruchten draagt en de bloeiende wijnstok heerlijk geurt, betekent dat niet alleen dat het lente is – het jaargetijde van de geliefden – maar ook dat het liefdesgeluk niet op kan. Wanneer het Micha (cf. 7,1) gaat, als blijft geen druif meer om te eten en geen vroege vijg die de mond verwent, dan blijkt de profeet te beklagen. En wanneer Habakuk (cf. 3,17-18) meedeelt toch te juichen, ook al bot de vijgeboom niet uit en draagt de wingerd geen vrucht, dan toont hij ondanks tegenslag op God zijn redder te vertrouwen. Maar wanneer in Israel geen betrachting van recht geschiedt maar verkrachting, weet Jesaja (cf. 5,5-7), dat de Heer de wolken verbiedt met regen de wijngaard te besproeien en dat Hij gebiedt de omheining daarvan weg te nemen en de muur neer te halen zodat vertrapping en verwildering volgen. En wanneer Israel zich van God afkeert, voorzegt Jeremia (cf. 8,13) dat geen druif aan de wijnstok blijft en geen vijg aan de vijgeboom en de blaren verwelken. En wanneer de Heer het uitverkoren volk in slechte omstandigheid betreurt, treft Hij – naar de profeet Hosea (cf. 9,10) – Zijn Israel aan als druiven in de woestijn en als eerstelingen aan de vijgeboom – het van magerte dus verpieterde volk.

Tegen deze achtergrond keren we terug naar de vruchteloze vijgeboom die de eigenaar wil omhakken maar die de tuinman wil beschermen. De gardenier spreekt ten beste bij de heer voor de boom. Hij is zijn verdediger en voorspreker, ook al moet hij de bijzondere verzorging van de boom op zich nemen die hem extra werk zal geven. Hij bemiddelt tussen eigenaar en boom. Hij zal de vijgeboom bejegenen en koesteren in geduld en volharding. Hij is de middelaar.

‘God is één en één is ook de middelaar tussen God en de mensen, de mens Christus Jesus.’ Zo Paulus (1 Tim 2,5) die elders (1 Kor 8,6) schrijft: ‘Wij hebben slechts één God – de Vader. Van Hem komt alles en tot Hem zijn wij bestemd. En één is de Heer – Jesus Christus. Door Hem is alles en wij zijn door Hem.’

De gardenier staat voor de Zoon en de eigenaar voor de Vader, aan Wiens rechter zijde Hij, Christus, weer is gezeten na terugkeer naar de hemel. De vijgeboom staat voor Israel, het volk Gods waartoe door Christus’ toedoen nu ook mensen uit heidenvolkeren behoren. Want met Mozes is het eerste verbond gesloten, door Jesus is het tweede verbond gekomen. Het Nieuwe Verbond is verhevener dan het Oude. Jesus is daarvan de middelaar, zoals hij als tweede Mozes verhevener is dan de eerste. (Cf. Heb 8,1-13)

Maar laten wij ook de oude Mozes in ere houden. Hem is de aanwezigheid overkomen van Hem Die-is-voor-ons. Hij ontwaarde de God van Abraham, de God van Isaäk, de God van Jacob in de brandende doornstruik die evengoed niet verbrandde. Door de overweldiging van de Eeuwige bedekte Mozes zijn gezicht. Geroepen en gezonden moest hij optreden en getuigen, volhouden en doorzetten. (Cf. Ex 3,1-15) Terwijl Mozes als wetgever van het Oude Verbond verwijst naar Christus als de wetgever van het Nieuwe, wijst hij tevens als getuige en doorzetter ons als de vruchteloze vijgeboom de weg vanuit lauwheid tot vurigheid te komen die ons als christenheid eigen zou moeten worden om vrucht te dragen. Daarom zouden wij ons en elkaar moeten omspitten en bemesten om God opnieuw vrij en open te ervaren en daaraan jegens elkaar en anderen uiting te geven. Vanuit eigen Godservaring – naar Mozes’ voorbeeld – kunnen wij opkomen voor Hem Die onze middelaar is. En laat dit ons bemoedigen: Reeds de vaderen, die Mozes begeleidde door de woestijn, hebben gedronken uit de geestelijke rots die Christus is gebleken. Hun is diepe zin overkomen, te boek gesteld voor ons als waarschuwing, opdat wie staat steeds erop zou toezien dat hij niet valt. (Cf. 1 Kor 10,4.11-12)

Als de vijgeboom dus beeld is van ons christenen, hoe dan ons gedrag te veranderen jegens God om vruchten te kunnen voortbrengen? Door ons te laten verzorgen door de gardenier die Christus is. – In dit kader is het goed te weten dat de vruchtbare vijgeboom gewoonlijk niet één keer maar twee keer per jaar vruchten geeft. – Door versterkingen die Hij door middel van Zijn Kerk verstrekt tot ons te nemen: Lezing en overweging van de Bijbel, viering van de Eucharistie en vooral in de Veertigdagentijd viering van het sacrament van Boete en Verzoening. En vanuit welke geestesgesteldheid – juist in de Vasten? Voorafgaand aan de parabel van de onvruchtbare vijgeboom roept Jesus twee maal op tot bekering – en dat op straffe van omkomen, als wij ons niet bekeren; want niet anderen moeten zich bekeren, wij zelf moeten ons bekeren (cf. Lc 13,1-5). Het gaat niet om de splinter in het oog van de ander maar om de balk in ons eigen oog (cf. Lc 6,41-42). God scheidt geen behagen in onze dood door zonden, Hij wil ons leven in Zijn licht. Laten wij daarom door ons te bekeren eeuwig leven verwerven. (Cf. Ez 18,32) Hij zal Zijn Geest in ons uitstorten en ervoor zorg dragen dat wij leven naar Zijn wet en Zijn wil (cf. Ez 36,27).

Niet alleen bij Lucas maar ook bij Matteüs (21,18-22) en Marcus (11,12-14) komt de gelijkenis met de vijgeboom voor. Maar de context is anders en de radicaliteit heviger: Kort vóór Zijn overlevering vanuit Betanië op en neer naar de tempel van Jerusalem gaand vervloekt Jesus de vijgeboom wegens vruchteloosheid met als gevolg dat hij verdort. Verbazingwekkend is het daarom niet dat die boom ook is gehouden voor de Synagoge (het Jodendom) die door de Kerk (het Christendom) zou worden opgevolgd.

‘De vijgeboom, die Gij vervloekt hebt, is verdort’, merkt Petrus op. En Jesus reageert: ‘Geloof in God. Voorwaar, Ik zeg u – Als iemand tot deze berg zegt: “Hef u op en stort u in zee” en dan niet twijfelt maar werkelijk gelooft, voor hem zal het ook gebeuren.’ (Cf. Mc 11,21-23) Geloof immers kan bergen verzetten (cf. Mt 17,20). In ons geloof groeit de hoop en in onze hoop worden wij geholpen ons te bekeren. De aanzegging dat de vijgeboom verdort valt niet zo maar bij Matteüs en Marcus samen met de reiniging van de tempel. Jesus jaagt handelslieden en geldwisselaars van het tempel terrein; want geschreven staat: ‘Mijn huis zal een huis van gebed heten voor alle volkeren.’ Let wel: Voor *alle* volkeren – naar de profeet Jesaja (56,7). En bedoelt Jesus slechts dat het bedehuis vrij moet zijn van het slijk der aarde om niet afgeleid te worden van bidden tot God? Hij bedoelt meer: Niet alleen uiterlijke reiniging is nodig maar meer nog innerlijke zuivering – bekering dus, verandering in omkering. Niet alleen het uiterlijke huis van God moet worden schoon gemaakt

maar ook Zijn innerlijke huis, waarvan wij allen de levende stenen zijn (cf. 1 Pe 2,5). We denken na over de richting waarin ons leven nu gaat en vragen ons af, of die in overeenstemming is met Gods wil en of we niet – de ene meer de ander minder – van richting moeten veranderen. Met die bezinning vangt onze bekering al aan. We beseffen immers dat zonder God leven in volledige diepte en volledige hoogte niet echt mogelijk is. En dan moeten we doorzetten – in navolging van Christus die als gardenier bij Lucas de vijgeboom en dus ons liefdevol verzorgt, daarmee ons oproept te doen zoals Hij. Wij kunnen ons veranderen, omdat God Zich om ons bekommert. Laten wij dus elkaar bemoedigen en ons vertrouwen stellen op Hem Die voor ons mens is geworden, onder ons heeft gewoond en ons heeft verlost. In die gezamenlijke bekering doet zich tevens onze gemeenschapszin voor die troostrijk is – ons richtend naar elkaar in de nabijheid van Christus Die ons troost, wel wetend dat niet gezonden Hem behoeven als trooster maar zwakken die wij zonder uitzondering zijn. Hij troost ons opdat wij anderen kunnen troosten door de troost die wij van Hem hebben ontvangen (cf. 2 Kor 1,4). De Heer, Die ons in Zijn genade eeuwige troost heeft geschonken, trooste ons allen (cf. 2 Tess 2,16).

(Zo raadt ons Benedictus XVI in zijn Vastenbrief voor dit jaar: Laten we de Veertigdagentijd beleven als Eucharistische tijd waarin we Jesus' liefde ontvangen en haar om ons heen verbreiden. Zien wij op naar Christus aan het kruis 'Die zij hebben doorstoken' (Jo 19,37), wij openen ons hart voor de anderen en herkennen de wonden die zijn toegebracht aan de waardigheid van de mens en bestrijden elke verachting van het leven en elke uitbuiting van de menselijke persoon en verzachten vereenzaming en verlatenheid van velen. Zo wordt de Vasten hernieuwde ervaring van Gods liefde, in Christus ons geschonken, en zullen we deel hebben aan de vreugde van Pasen.)